

REMISSVAR

2024-02-13

Dnr: BO 2023-0340

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av betänkandet **Bättre information om hyresbostäder – Kartläggning av andrahandsmarknaden och ett förbättrat lägenhetsregister (SOU 2023:65)**

(dnr LI2023/03518)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som sedan den 1 januari 2020 är lag.

Barnombudsmannen avgränsar sitt yttrande till övergripande synpunkter.

Övergripande synpunkter

Barn är extra utsatta i en osäker bostadssituation

Utredningen beskriver bland annat följande. Omfattningen av andrahandsuthyrningen är svår att uppskatta men den tycks ha ökat de senaste åren. Över hälften av bostadsföretagen som ingår i utredningens undersökning misstänker att det förekommer olovlig uthyrning i andra hand. Vissa grupper som har svårt att komma in på bostadsmarknaden bor ofta i andra hand. Det handlar främst om unga, studenter, ensamstående hushåll, nyanlända och tillfällig arbetskraft. Även barn är en särskilt utsatt grupp. För barnfamiljer som under lång tid tvingas bo mycket trångt och flytta ofta kan den typen av kortsiktiga boendelösningar som andrahandsboende utgör leda till negativa konsekvenser för barns utveckling, hälsa och skolgång.

Det borde vara en självklarhet för varje barn att ha ett hem där barnet kan känna sig tryggt, vila och hämta kraft. Trots det befinner sig alltför många barn i Sverige i hemlöshet eller i tillfälliga och osäkra boenden. Målet måste vara att alla barn ska ha en permanent bostad.¹ Barns rätt till en god levnadsstandard är grundläggande för att de ska kunna utvecklas på ett gynnsamt sätt. Genom artikel 27 i barnkonventionen erkänner konventionsstaterna varje barns rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Vidare ska staten vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och stödprogram särskilt i fråga om mat, kläder och bostad. För att förstå vad barns rätt till bostad innebär behöver barnkonventionen läsas som en helhet. Artikel 27 ska till exempel läsas tillsammans med artikel 6 som säger att konventionsstaterna till det yttersta av sin förmåga ska säkerställa barnets överlevnad och utveckling. Artikel 27 ska vidare tolkas och genomföras i enlighet

¹ Jfr. Barnombudsmannen årsrapport 2022, "Blir det nån skillnad – eller säger vi det här helt i onödan?", s. 6.

med barnets bästa (artikel 3) och i enlighet med artikel 12 om barns rätt till delaktighet.

Barnombudsmannens har i sin årsrapport 2022 uttryckt att skyddet för barns rätt till en god och trygg bostad är för svag i Sverige idag.²

Barnombudsmannen har i årsrapporten föreslagit att en utredning bör ta fram en nationell definition av hemlöshet. Det finns också ett stort behov av en översyn av den bristfälliga folkbokföringen som försvårar insatser för barn. För att kunna sätta in effektiva åtgärder behövs kunskap om hur många barn som befinner sig i hemlöshet eller i tillfälliga och osäkra boenden och vilka orsakerna är till det. Möjligheten att utforma särskilda stödprogram för barnfamiljer som saknar permanent bostad behöver också ses över.³

Barnombudsmannen konstaterar och beklagar att det i direktiven till förevarande utredning inte funnits sådana eller liknande uppdrag. Vad gäller att öppna upp nya användningsområden för lägenhetsregistret än idag, hade ett barnskyddsperspektiv kunnat övervägas i direktiv till en sådan utredning.

Brist på analyser av konsekvenser för barns rättigheter utifrån barnkonventionen

Av utredningens direktiv framgår att det barnrättsliga perspektivet enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska beaktas.

Barnombudsmannen kan konstatera att utredningen också anger (kapitel 7, Konsekvensanalys) att förslagen inte påverkar barn/barns rättigheter.

Barnombudsmannen anser dock att barn i högsta grad är berörda och påverkas av förslag som rör förutsättningarna på bostadsmarknaden. Detta illustreras till exempel av den kartläggning av hemlösheten 2023 som Socialstyrelsen publicerade i februari 2024. I denna anges bland annat att minst 9400 barn är berörda av hemlöshet. Av de drygt 5300 barnen med en förälder som var i akut eller tillfällig hemlöshet under mätveckan bodde drygt 1800 barn med sin förälder, heltid eller växelvis.⁴

I propositionen inför inkorporering av barnkonventionen har regeringen slagit fast att principen om barnets bästa, som kommer till uttryck i artikel 3, är ett tillvägagångssätt i beslutsprocesser, och att det innebär att när ett enskilt barn eller en grupp barn kommer att påverkas av ett beslut, måste beslutsprocessen innehålla en utvärdering av eventuella positiva eller negativa konsekvenser för barnet eller barnen.⁵ I propositionen tydliggörs även att lagstiftaren ska beakta och synliggöra konventionen genom att i förarbeten göra en tydlig koppling till rättigheterna i konventionen.⁶ Att kopplingar görs till artiklar i barnkonventionen är ett viktigt led i implementeringen av konventionen eftersom rättstillämparen i stor utsträckning söker stöd i förarbeten. I propositionen betonas också (med en hänvisning till vad som uttrycks i strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige, proposition 2009/10:232) att det är viktigt att hela lagstiftningskedjan, från utredningsdirektiv till beslut i riksdagen, präglas av ett barnrättsperspektiv. Det är viktigt, anges det, att barnets rättigheter uppmärksammas och fångas upp på ett tidigt stadium i lagstiftningsprocessen i de fall där det kan vara av relevans. Kommittéväsendet har en central funktion när det gäller att föra in kunskap och olika perspektiv i det politiska systemet och att ta fram underlag för regeringens

² Barnombudsmannens årsrapport 2022, "Blir det nån skillnad – eller säger vi det här helt i onödan?", s. 10 ff.

³ Barnombudsmannens årsrapport 2022, "Blir det nån skillnad – eller säger vi det här helt i onödan?", s. 6.

⁴ Kartläggning av hemlösheten 2023 - Personer i hemlöshet i behov av socialtjänsten, Socialstyrelsen 2024, s. 8.

⁵ Se proposition 2017/18:186, Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter, s. 96.

⁶ Prop. 2017/18:186, s. 74.

beslut inom olika områden. Om barnets rättigheter beaktas redan på utredningsstadiet och synliggörs i betänkanden, kan det bidra till att fördjupa diskussionen om de framlagda förslagen och ge ett bättre underlag inför det efterföljande lagstiftningsarbetet.⁷

Barnombudsmannen konstaterar att barnkonventionen visserligen omnämns av utredningen. Referenser till konventionens rättigheter finns dock inte med kopplat till kopplat till förslag och bedömningar. Detta är enligt Barnombudsmannen en brist, som också medfört att Barnombudsmannen utifrån sitt uppdrag haft svårt att ta ställning till utredningens förslag och bedömningar.

Barnombudsmannen vill också framhålla att utredningens direktiv hade kunnat vara tydligare präglad av ett barnrättsperspektiv (jfr. vad som ovan uttrycks i propositionen inför inkorporeringen av barnkonventionen). I en fråga som den föreliggande kan det vid en första anblick synas som att barnrättsperspektivet har en undanskymd plats. Men även om barn inte är direkt berörda av en fråga, som i detta fall exempelvis utifrån att de inte är förstahandshyresgäster (jfr. betänkandet s. 342), kan barn vara högst berörda av frågan i vart fall indirekt. Att utredningsdirektiv analyseras utifrån det perspektivet är därför angeläget.

Föredragande i ärendet har varit juristen Karin Juhlén. I den slutliga handläggningen har även biträdande avdelningschefen Tove Björnheden deltagit.

Elisabeth Dahlin
Barnombudsman

Kopia till
li.bb@regeringskansliet.se

⁷ Prop. 2017/18:186, s. 95.